

COVID-19 üzrə Tibbi Məlumat (Digest)

№ 4

Mündəricat

Elmi-populyar məqalələr.....	2
Epidemiologiya.....	2
Profilaktika.....	3
Diaqnostika	4
Müalicə	5
Metodik tövsiyələr, protokollar.....	5
Faydalı keçidlər	6

Elmi-populyar məqalələr

1) Pnevmoskleroz – COVID-19-dan qalan “miras”. COVID-19 keçirmiş xəstələrin ağ ciyərləri ilə nə baş verir?

COVID-19 keçirmiş xəstələrdə pnevmosklerozun və tənəffüs çatışmazlığının inkişaf etmə ehtimalı və bu halın qarşısının alınması üzrə tövsiyələr.

Пневмосклероз — наследие COVID-19. Что будет с легкими после коронавируса?

https://aif.ru/health/coronavirus/pnevmoskleroz_nasledie_covid-19_chno_budet_s_legkimi_posle_koronavirusa?fbclid=IwAR2SxcnZW2o7v92An5doQUfwLUYFO24jzTZGt6Dqz2QPQsK0L1FCit3tTBg

2) Koronavirus uşaqların əksəriyyətinə “rəhm edir”. Nəzəriyyələr bu halı izah etməkdə kömək edə bilər.

Keçən ilin sonunda Çində başlamış koronavirus alovlanmasına dair son məlumatlara görə 18 yaşa qədər və yetkin yaşlı əhəlinin COVID-19-a yoluxma dərəcəsi müqayisə oluna biləcək səviyyədədir. Lakin bir məsələ hələ də sirr olaraq qalır: yoluxmadan sonra uşaqların bu xəstəliyi ağır formada keçirmək ehtimalı çox azdır; yoluxmuş uşaqların 90% xəstəliyi orta ağır, yüngül formada və ya ümumiyyətlə əlamətsiz keçirir. Ekspertlərin bu məsələ ilə bağlı fikirlərini nəzərdən keçirin.

The coronavirus spares most kids. These theories may help explain why.

<https://www.nationalgeographic.com/science/2020/03/coronavirus-s pares-most-kids-these-theories-may-help-explain-why/#close>

3) Karantinə davam gətirmək. Diyetoloqlar koronavirus epidemiyası zamanı dieta haqqında nə danışır.

Yeni koronavirus yayıldıqca, karantin rejiminin davam etdirilməsi ehtimalı da artır. Lakin evinizdə uzun müddət qalmaq məcburiyyətində olsanız belə, düzgün qidalanmaq mümkündür. Karantin zamanı qidalanmaya planlı şəkildə yanaşma ilə bağlı diyetoloqların məsləhətləri.....

Пережить карантин. Диетологи рассказали о диете во время эпидемии коронавируса

<https://nv.ua/health/nutrition/karantin-ot-koronavirusa-vrachi-rasskazali-kakuyu-pishchu-gotovit-50073643.html>

Epidemiologiya

1) Koronavirus pandemiyası haqqında hər bir kəs bu 12 faktı bilməlidir.

COVID-19-la bağlı məlumatlar 12 aspekt ətrafında nəzərdən keçirilmiş və ABŞ-dakı epidemik vəziyyətə dair məlumatlar verilmişdir.

12 things everyone needs to know about the coronavirus pandemic

<https://www.vox.com/science-and-health/2020/4/2/21197617/coronavirus-pandemic-covid-19-death-rate-transmission-risk-factors-lockdowns-social-distancing>

2) Anticismlərin təyini testi COVID-19-la mübarizədə ne e kömək ed e bilər.

ABŞ-ın Qida və Dərman Administrasiyası COVID-19-a görə ilk anticisim testi təsdiqləmişdir. Hazırda bir ne e t dqiqaat ı qrupları insanın COVID-19 keçirib-ke irm diyini müəyən etmək u c n müxtəlif testlər u zərində işləyirlər. Bu testlərin köməyi ilə çox ehtimal ki, xəstəliyə qarşı immunitetin olub-olmamasını da müəyən etmək mümkün olacaqdır. Belə testlərin COVID-19-la mübarizədə faydaları haqqında məlumat ald e etmək u c n məqaləyə nəzər salın.

How Antibody Testing Can Help Us Fight COVID-19

<https://www.healthline.com/health-news/how-antibody-testing-can-help-us-fight-covid-19#What-is-an-immunity-test>

Profilaktika

1) Yeni hesabatlar: koronavirus danışıq v  tənəffüs zamanı da havaya xaric olunur.

Ekspertlər yeni koronavirusun danışıq v  tənəffüs zamanı da havaya xaric olunması nəticəsinə gəlmişlər. Lakin bu yolla xaric olunan virusların canlı olması və doza baxımından yoluxdurucu olması hələ də tam aydın deyil. Məqalədə koronavirusa yoluxma yollarına dair ekspertlərin fikirləri təsvir olunur.

Coronavirus Is Aerosolized Through Talking, Exhalation, New Report Says

<https://www.medscape.com/viewarticle/928149>

2) COVID-19-a Ő bh li və ya təsdiq olunmuş Ő xsl rl  təmasda olan kritik infrastruktur işçiləri u c n təhlükəsizlik qaydalarına dair müvəqqəti təlimat.

ABŞ-ın Xəstəliklərə Nəzarət və Profilaktika Mərkəzi epidemiya Ő raitində fəaliyyətlərini davam etdirmək m cburiyyatında olan S hiyy  sistemi, Daxili I l r Nazirliyi, Energetika sahəsi v  dig r kritik infrastrukturuların i  il ri u c n t hl k sizlik qaydalarına dair t limat hazırlamı dır.

Interim Guidance for Implementing Safety Practices for Critical Infrastructure Workers Who May Have Had Exposure to a Person with Suspected or Confirmed COVID-19

<https://www.cdc.gov/coronavirus/2019-ncov/community/critical-workers/implementing-safety-practices.html>

3) COVID-19: hamil likl  ba lı probleml r

M qalədə hamil lik v  do u  zamanı COVID-19-la ba lı m s l l r m zakir  olunur.

Coronavirus disease 2019 (COVID-19): Pregnancy issues

<https://www.uptodate.com/contents/coronavirus-disease-2019-covid-19-pregnancy-issues>

4) B zi koronavirus t dqiqaat ıları da respirator (maska)  atı mazlı ı ya ayır

Respirator v  u zl kl rin çatışmazlığı SARS-CoV-2 ilə bağlı t dqiqaatların genişləndirilməsi u zərində çalışan bəzi laboratoriyaların işinin ləngiməsinə səbəb olur.

Some Coronavirus Researchers are Running Low on Masks

<https://www.the-scientist.com/news-opinion/some-coronavirus-researchers-are-running-low-on-masks-67366>

5) COVID-19-la mübarizədə tək karantin və ya onun digər ictimai səhiyyə tədbirləri ilə kombinasiyada tətbiqi nə dərəcədə effektivdir?

Koxran portalında COVID-19 pandemiyası zamanı karantinin effektivliyinin qiymətləndirilməsi ilə bağlı keçirilmiş modelləşdirmə tədqiqatlarının nəticələrinə dair məlumatlar dərc olunmuşdur.

How effective is quarantine alone or in combination with other public health measures to control coronavirus (COVID-19)?

<https://www.cochrane.org/news/how-effective-quarantine-alone-or-combination-other-public-health-measures-control-coronavirus>

Diaqnostika

1) COVID-19 və səhiyyə sahəsində rəqəmsal inqilab.

COVID-19 pandemiyası amerikalılara onların səhiyyə sisteminin məhdudiyyətlərini və bu sahədə rəqəmsal inqilaba təcili ehtiyac olduğunu nümayiş etdirdi. Pandemiya zamanı təhsil müəssisələri və özəl şirkətlər dərhal videokonferensiya və digər rəqəmsal üsullara keçməklə iş fəaliyyətini davam etdirdiyi təqdirdə səhiyyə sistemi riskə məruz qalaraq bu problemlə üz-üzə mübarizə aparır.

Covid-19 and Health Care's Digital Revolution

https://www.nejm.org/doi/full/10.1056/NEJMp2005835?query=featured_coronavirus

2) Eyni nəticəyə müxtəlif yollarla nail olma: COVID-19-a görə skrining

Hazırda polimeraz zəncirvari reaksiya (PZR) və anticisim testi dünya üzrə səhiyyə sistemləri tərəfindən COVID-19-un aşkarlanması üçün istifadə olunan dominant üsullardır. Lakin bu üsulların hər birinin çatışmayan cəhətləri vardır. Tədqiqatçılar ölümlə nəticələnə bilən bu xəstəliyin insanlarda aşkarlanması üçün alternativ diaqnostik testlər axtarışındadırlar.

Different paths to the same destination: screening for Covid-19

<https://www.medicaldevice-network.com/features/types-of-covid-19-test-antibody-pcr-antigen/>

3) Nevroloji əlamətlər və COVID-19: məlum olan və məlum olmayan məqamlar.

İnformasiya mənbələrində COVID-19-un prodromal simptomları və respirator ağırlaşmaları haqqında geniş məlumatlar mövcuddur. ABŞ nevroloqları söyləyir ki, COVID-19-lu xəstələrdə həmçinin nevroloji simptomlar da müşahidə oluna bilər.

Neurologic Symptoms and COVID-19: What's Known, What Isn't

<https://www.medscape.com/viewarticle/928157>

Müalicə

1) Koronavirus və “alternativ” müalicə üsulları

Coronavirus and “Alternative” Treatments

<https://www.nccih.nih.gov/health/in-the-news-coronavirus-and-alternative-treatments>

2) Tənəffüs hərəkətləri həqiqətən kömək edirmi? Birləşmiş Krallığın həkimi koronavirusdan qorunmaq və əlamətlərin idarə olunması haqqında danışır.

Do breathing exercises really work? UK doctors on how to protect against coronavirus – and manage symptoms

<https://www.theguardian.com/lifeandstyle/2020/apr/08/from-vitamin-c-to-breathing-exercises-doctors-on-what-you-should-really-do-for-your-health-right-now>

3) COVID-19-u olan pasiyentlərdə protokollara istinadən ağ ciyərlərin süni tənəffüsü fayda, yoxsa zərər verir?

Alman professoru COVID-19-u ağır formada keçirən pasiyentlərin müalicəsində kəskin respirator distress sindromu üzrə standart protokola bütün hallarda istinad olunmasını səhv yanaşma kimi qiymətləndirmişdir. O, belə pasiyentlərin müalicəsində xəstəliyin patofiziologiyasına əsaslanmanı tövsiyə edir.

Is Protocol-Driven COVID-19 Ventilation Doing More Harm Than Good?

https://www.medscape.com/viewarticle/928236#vp_2

Metodik tövsiyələr, protokollar

1) ÜST-ün Sənədlər mərkəzinin Ekspres-məlumatı

Экспресс-информация Документального Центра ВОЗ

https://niioz.ru/upload/EI_04_20.pdf

2) COVID-19-un KT əlamətləri

КТ-признаки коронавирусной инфекции 2019 года (2019-nCoV)

http://adamson.ru/AIR/82_RUS_CT-Imaging-Features-of-2019-Novel-Coronavirus.pdf

3) COVID-19 alovlanması zamanı dərman preparatları çatışmazlığının qarşısının alınması üçün optimal və rəşional təchizat üzrə təlimatlar.

Guidelines on the optimal and rational supply of medicines to avoid shortages during the COVID-19 outbreak

<https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/communication-commission-guidelines-optimal-rational-supply-medicines-avoid.pdf>

4) Test keçirilməsi strategiyaları üzrə məsləhətlər.

Recommendation on testing strategies

https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/covid19_-_eu_recommendations_on_testing_strategies_v2.pdf

Faydalı keçidlər

Koronavirus haqqında tibbi portallar

<https://www.who.int/emergencies/diseases/novel-coronavirus-2019> WHO

<https://www.ecdc.europa.eu/en/covid-19-pandemic> Europe CDC

<https://www.unicef.org/azerbaijan/coronavirus/covid-19>

<https://www.uptodate.com/home/covid-19-access> Uptodate data

<https://covid-19.ebscomedical.com/> Dynamed database

<https://www.elsevier.com/clinical-solutions/covid-19-toolkit> Elsevier data

<https://www.nejm.org/coronavirus> New England Journal

<http://www.centerforhealthsecurity.org/resources/COVID-19/index.html> John Hopkins

<https://www.cdc.gov/coronavirus/2019-nCoV/index.html> CDC

<https://faq.coronavirus.gov/> <https://www.coronavirus.gov/> US Government

<https://www.nih.gov/health-information/coronavirus> National Institut Health PubMed

<https://jamanetwork.com/journals/jama/pages/coronavirus-alert> JAMA

<https://www.bmj.com/coronavirus> BMJ

https://www.thelancet.com/coronavirus?dgcid=kr_pop-up_tlicoronavirus20

<https://www.ecdc.europa.eu/en/novel-coronavirus-china/sources-updated> National resources

<https://ec.europa.eu>

<https://globalbiodefense.com/novel-coronavirus-covid-19-portal/>

<https://sph.unc.edu/global-health/2019-coronavirus-info-portal/>

<https://hr.un.org/page/coronavirus-disease-covid-19>

<https://www.google.az/search?q=coronavirus+prevention&gl=az>

https://en.wikipedia.org/wiki/2019%E2%80%9320_coronavirus_pandemic

<https://openwho.org/courses?fbclid=IwAR2mqYdx66EKg2nM3B8aBxXSFQdbpLoW7N6ezy7nbhoUBz-pz8r-iyO-pDk>

Azərbaycan dilində

<https://koronavirusinfo.az/az>

<https://isim.az/az/pages/55-Koronavirus>

<https://its.gov.az/page/olkede-umumi-veziyyet>

www.cabmin.gov.az

www.health.gov.az

Xəbərlər (İngilis dilində)

<https://www.bloomberg.com/europe>

<https://www.bbc.com/news>

<https://theconversation.com/au/covid-19>

<https://www.theguardian.com/>

<https://edition.cnn.com/>

Rus dilində

https://www.rosпотребнадзор.ru/about/info/news_time/news_details.php?ELEMENT_ID=13566

<https://covid19.rosminzdrav.ru/#r3>

<https://nii.oz.ru/covid-19/>

<https://news.un.org/ru/events/vse-o-koronaviruse>

<https://xn--80aesfpebagmfbcl0a.xn--p1ai/> www.стопкоронавирус.рф

www.rmj.ru

<https://medvestnik.ru/>

<https://vrachirf.ru/main>

<https://ria.ru>

<https://www.gazeta.ru/subjects/virus.shtml>

<https://www.msn.com/ru-ru/news/coronavirus>

<https://yandex.ru/search/?text=%D0%BA%D0%BE%D1%80%D0%BE%D0%BD%D0%B0%D0%B2%D0%B8%D1%80%D1%83%D1%81&from=yaneews&lr=10253>